

FALLAH NÓRA¹, GÁSPÁR-KOCSIS KATA², MARI
GABRIELLA²:

Rendőrségi korrupcióra hajlamosító pszichológiai faktorok

Absztrakt

A rendvédelmi korrupciós magatartás már a Biblia tanításaiban is megjelent. A korrupció egy komplex társadalmi jelenség, mely definiálása aspektustól függően eltérő lehet. A korrupciós tranzakció során a résztvevő személyek között jogtalan előnyszerzés megy végbe. A korrupciós magatartás mögött nem írható le genetikus háttér. Az egyéni különbségek között személyiségfaktorok, mikro- és makrokörnyezeti elemek, továbbá társadalmi-szituációs tényezők húzódnak meg. Hajlamosító lehet a külső kontrollos személyiség, machiavellizmus, a kognitív-morális fejlődés nem megfelelő szintje, az önkontroll hiánya, tartásnélküliség, konfliktuskerülés, introvertáltság, neuroticizmus, mohóság és a másokkal való érzelmi kapcsolatok csökkent képessége. Társadalmi szinten a hierarchikus tagozódás, az erőforrások egyenlőtlen elosztása, illetve az eltérő csoportérdekek állhatnak a háttérben. A korrupció egy nagyfokú, költségeit és kockázatát meghaladó nyereség reményében történő kockázatkereső magatartásformaként jellemezhető.

Kulcsszavak: rendvédelem, korrupció, versengés, együttműködés, machiavellizmus

¹Levelező szerző: Fallah Nóra pszichológus, kognitív viselkedésterápiás konzultáns, szexuális tanácsadó. Email: fallahnora@gmail.com Telefonszám: 06-70-540-2589

² Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság

Bevezetés

A korrupció szó a latin *corrumpo* szóból származtatható, melynek jelentése kárt tenni, elrontani vagy megcsúfítani valamit (Kardos, 2014). A rendvédelmi korrupció vámosok által elkövetett formájával, az előírtnál

magasabb összegű vám beszédésével már a Biblia Újszövetségében is találkozhatunk (Gáspár, 2014). A mindennapi életünkben a korrupció több fajtája is jelen van. Gondoljunk például a protekcióra, hálapénzre, a hatalmi pozícióval járó előnyökre, borraivalóra vagy akár a különböző ajándékokra (Balogh, 2011). A korrupció egy társadalmi jelenség (Bilkei, 2000), mely mögött társadalmi-szituációs faktorok húzódnak meg (Bereczkei és Tóth, 2008). Magyarországon a szocializmust felváltó demokratikus többpártrendszer sem tudott véget vetni a korrupciós magatartásnak. A korrupció idomult a piacgazdaság jellegzetességeihez, annak politikai, gazdasági, társadalmi közegéhez (Balogh, 2011). Az ipari társadalom sajátosságából adódóan a korrupciós jellegű szabálysértő viselkedés nyilvánvalósága alacsonyabb és kevésbé átlátható. Az ipari társadalommal szemben egy tradicionális törzsi, kláni, nemzetségi társadalomban az erőforrások elosztása a csoporttagok által történik, így a normaszegő egyén az egész közösséggel kerül szembe (Bereczkei és Tóth, 2008). A korrupció egy komplex jelenségként írható le, melynek komplexitását jól mutatja, hogy társadalmi jelenségéből adódóan nehezen definiálható (Bilkei, 2000), fogalmi meghatározása nem tekinthető egységesnek (Bilkei, 2000; Gáspár, 2014; Kardos, 2014).

Összefoglaló tanulmányunkban a rendőrségi korrupt viselkedés mögött esetlegesen meghúzódó pszichológiai tényezőket kívánjuk bemutatni. Kitérünk a korrupciós fogalomalkotás komplexitásának problémakörére, a korrupció típusaira, illetve a szakirodalmak alapján áttekintjük a korrupció mögött meghúzódó hajlamosító egyéni személyiségi és társadalmi-szituációs tényezőket. Továbbá ismertetni szeretnénk a korrupcióban egyszerre jelenlévő versengő és együttműködő magatartást mozgató mechanizmusokat.

A korrupció fogalma és a rendőrségi korrupció típusai

A szakirodalmak a korrupció leírása során mutatnak kapcsolódási pontokat, viszont a definíciók attól függően nagyon eltérőek lehetnek, hogy a szerzők a korrupció mely nézőpontjára helyezik a hangsúlyt (Kardos, 2014). A témában kutató szerzők az adott földrajzi terület vagy ország történeti, kulturális, gazdasági, társadalmi különbségeitől függően emelik ki a korrupció definiálása során általuk fontosnak tartott szempontokat (Gáspár, 2014). Kránicz Mariann a

fogalom alkotása során a korrupció bonyolultságát, annak összetettségét, a különböző jogosulatlan juttatásokat és a hatalommal való visszaélést emeli ki. Krémer Ferenc a rendőri korrupció jogtalan előnyszerzésére és a korrupció szervezettségére, míg Finszter Géza a rendőrségi korrupció romboló negatív hatására helyezi fogalom alkotásának a fókuszát (Kardos, 2014). A különböző korrupciós definíciók között vannak közös tartalmi és elkövetési elemek. A rendőri korrupció alapját képezi a jogtalan előny megszerzése érdekében történő minimum kétszereplős tranzakció (Kardos, 2014; Gáspár, 2014). A korrupcióban résztvevő rendőrt és polgári személyt motiválja a tranzakcióból származó nyereség, mely a rendőr esetében általában anyagi haszonszerzés, míg a polgári személy esetében részben vagy teljes egészében mentesülés a rendőri intézkedés alól (Kardos, 2014).

A rendőrségi korrupció tipológiája közül a szakirodalmak által gyakran hivatkozott Barker és Roebuck (1973) típusánát szeretnénk kiemelni. A szerző páros a rendőrségi korrupció nyolc típusát különítette el.

- Az első típusba tartoznak azok az esetek, amikor a rendőr törvénytörő magatartás nélkül hivatali pozíciója révén jut különböző előnyökhöz, javakhoz. Például ingyen ital/ étel, a hatalmi pozíciója miatt különböző árukra kapott kedvezmény vagy egy bizonyos díj fejében a rendőr kiemelt tulajdonvédelmet nyújt.

A következő négy korrupciós fajta közös jellemvonása, hogy valamilyen fizetségért cserébe a rendőr eltekint az illegális bűncselekménytől.

- A második típusnál a rendőr jutalékért cserébe rendőri támogatást biztosít.
- A harmadik típus esetében a rendőr az adott bűncselekmény elkövetőjét pénzzel zsarolja, annak fejében, hogy a kapott összegért cserébe eltekint a letartóztatástól.
- A negyedik típusnál a rendvédelmi dolgozó saját haszonszerzése céljából védelmez egy illegális tevékenységet. Például jelzi az esedékes ellenőrzéseket, razziákat.
- Az ötödik típus, amikor a rendőr módosítja egy adott rendőrségi ügy lefolyását, vagy eltörli a büntetést. Például nem hajt végre egy letartóztatást, vagy egy bizonyos összegért cserébe

eltekint a kiszabható közlekedési bírságtól.

A következő két típus közös pontja, hogy a rendőr konkrét bűncselekményt követ el a korrupción túl.

- Hatodik típusnál a rendőr szolgálati feladata ellátása közben lopást hajt végre, mely lopás irányulhat áldozatokra, letartóztatott személyekre, tetthelyekre vagy akár őrizetlenül hagyott területekre.
- Hetedik típus esetében a rendőr közvetlen bűncselekménybe kerül. Ez a direkt bűncselekmény elkövetése történhet például a rendőrség számára hasznos információ megszerzése miatt.

A következő típusnál hivatali személyek között, szervezeten belül történik a korrupció.

- A nyolcadik típusnál egyfajta belső elszámolási előny van jelen. Ebben az esetben a korrumpáló és a korrumpált is hivatali személy, akik között szabadnap, beosztás, előléptetés, bizonyítékok kiárúsítása jöhet létre. (Ivkovic, Cajner-Mraovic és Ivanusec, 2004; Gáspár, 2014).

A korrupció első lépése lehet a törvényi szabálysértés nélküli, ártalmatlannak tűnő ingyenes étel, ital elfogadása. Ebben az esetben az egyén, saját becsületessége igazolása érdekében morálisan semlegesíti tettét: „egy ingyen étel vagy ital elfogadása nem szabálysértő, ettől hogy élek a lehetőséggel én még egy becsületes ember vagyok”. Következő alkalommal esetlegesen tovább merészkedhet, és olyan cselekedetet is megtehet a személy, ami külső szemmel már súlyosabb vétékként értelmezhető. Ennél a lépésnél is fontos a saját értelmezésű önigazolás, mely a normasértés súlyát csökkenti. A folyamat során az egyén újabb és újabb határokat lép át egészen addig, ameddig az önigazolásához a közege normái és értékei lehetőséget adnak. A folyamat végén az egyén identitásváltozása figyelhető meg. Az identitásváltozás során megváltoznak az értékek és a korábbi értékrendjét egy antiszociális értékrendre cseréli a személy (Fogarasi, 2012).

A korrupció definiálási nehézségei, valamint a fentebb leírt korrupciós tipológia során is jól látszik a jelenség összetettsége, komplexitása. A korrupció fogalmi sokrétűségének, illetve típusainak áttekintését követően

érdeemesnek találtuk a szakirodalmak alapján megvizsgálni, hogy vajon áll-e genetikus háttér a korrupciós viselkedés mögött. Továbbá kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen társadalom-szituációs tényezők befolyásolják a korrupciós magatartást illetve, hogy a szakirodalmak jeleznek-e korrupcióra hajlamosító egyéni különbségeket, személyiségjegyeket.

A korrupciós hajlam egyéni különbségei

Típusától függetlenül a korrupcióról elmondható, hogy nem áll mögötte örökletes, genetikus háttér, nincs olyan gén, ami a korrupciós viselkedésért lenne felelős. Egy áttételes kapcsolat viszont leírható a gének és a korrupció között, mivel a genetikai tényezők 40-60% - ban felelősek a személyiségvonásokért, attitűdökért és társadalmi orientációkért (Bereczkei és Tóth, 2008). A korrupatív magatartás mögött meghúzódhatnak bizonyos hajlamosító személyiségjegyek (Bilkei, 2000), társadalmi-szituációs tényezők (Bereczkei és Tóth, 2008), egyéni, társadalmi szerep elégedetlenség, anyagi magatartás előnyben részesítése, illetve a közvetlen környezet korrupatív csoportnormája (Bilkei, 2000).

Lefcourt (1982) a korrupatív hajlandóságban eltérést ír le a külső és belső kontrollos személyek között. Lefcourt szerint a társadalmi nyomással, erkölcsi kísértéssel szemben a belső kontrollos személyek ellenállóbbak a külső kontrollos személyekhez képest. Továbbá felhívta a figyelmet Miller és Minton (1969) kutatási eredményeire, ahol szignifikáns korreláció mutatkozott a külső kontrollos irányultság és a fokozott machiavellisztikus hajlam között (Majstrovic, 2013). Kutatások alapján a machiavellisztikus irányultság haszonszerzés, saját érdek elérése céljából korrupcióra hajlamosító etikátlan viselkedést válthat ki (Hegarty és Sims, 1978, Majstrovic, 2013). A machiavellista személyek képesek a cél elérése érdekében érzelmeiket kizárva cselekedni és saját céljaik elérése érdekében társaikat eszközként felhasználni (Bereczkei és Tóth, 2008). A fokozott machiavellisztikus hajlammal rendelkező személy sajátossága közé tartozik, hogy könnyen be tud illeszkedni a versenyszellemű szervezeti kultúrába, de ezzel párhuzamosan machiavellizmusából fakadóan zavaró hatással lehet a szervezet etikai légkörére, továbbá ronthatja a szervezeti nyílt kommunikációt is (Majstrovic, 2013).

Egy szervezetben az etikus viselkedés kulcsfontosságú tényezőjének számít az alkalmazottak erkölcsi érettsége.

Kohlberg (1959) elgondolása szerint az egyén erkölcsösségének szintje megegyezik a kognitív-morális fejlődésének szintjével. A különböző etikai dilemmák megoldásánál megjelenő kognitív reakciók szempontjából fontos a személy erkölcsi fejlődése, mivel az egyén ez alapján dönt különböző helyzetek etikusságáról (Kohlberg, 1959). A korrump személyek gondolkodására jellemző egyfajta kognitív hiba. Az események befolyásolásával kapcsolatosan azoknál a személyeknél, akik fokozott hatalmi szituációba kerülnek egy illuzórikus kontroll képzet jelenik meg. Ez a hatalmi állapot önbizalom növekedést, optimizmust és magas aktivitási szintet eredményez. A hatalmi állapot illuzórikus kontrollja lehetőséget adhat hatalmas belső erők megmozgósítására, mely sikerekhez vagy korrupciós viselkedéshez vezetheti az egyént (Majstrovic, 2013). A korrupciós magatartás folyamán végbemenő kognitív feldolgozás során a jó és rossz jelentésköre újraértelmeződik, így a korrump cselekvés pozitív színezetet is kaphat. Ez a fajta kognitív folyamat lehetőséget ad az egyénnek arra, hogy elkerülje a korrump cselekedet és az etikai előírás között fennálló etikai disszonanciát (Ashforth és Annad, 2003; Majstrovic, 2013).

A korrupatív viselkedés kialakulásában megfigyelhető személyiségjegyek között található a mindennapi viselkedést érintő önkontroll hiánya, a tartásnélküliség, a sodorhatóság, a konfliktuskerülés (Bilkei, 2000) és a mohóság (Burke és Cooper, 2009). Hedrich és Zeleskov-Doric (2006) tanulmányukban olyan korrupcióhoz vezető személyiségjellemzőket írtak le, mint a korrupción követeléseivel szembeni kisebbségérzés, az asszertivitás hiánya, az introvertáltság, a tapasztalatok irányában történő nyitottság hiánya, az agresszivitás kontrolljának deficitje, a fokozott neuroticitás, a másokkal való érzelmi kapcsolatok csökkent képessége (Majstrovic, 2013). A domináns határozott, tudatos személyek kisebb valószínűséggel mutatnak korrump magatartást (Bilkei, 2000). Egy összehasonlító tanulmány azt vizsgálta, hogy az egyéni személyiségbeli tulajdonságok vagy a társadalmi közeg a hangsúlyos a korrupciós magatartás kialakulásában. A vizsgálatban magyar mintát vetettek össze angol mintával. Az eredmények azt mutatják, hogy a korrupció lehetőségét felkínáló napi gazdasági/társadalmi gyakorlat határozta meg a korrupciós viselkedés létrejöttét az egyéni különbségek relevanciájával szemben. Azokban az esetekben, amikor lehetőség volt az adott társadalmi közegben a korrupcióra, akkor nemzettől függetlenül éltek ezzel a lehetőséggel a

megkérdézett alanyok. Ezen eredmények alapján elmondható, hogy a korrupciós viselkedés jelenléte sokkal inkább kontextuális tényezőkön múlik (Fülöp és mtsai, 2002).

Az egyén minta alkotásában szerepet játszanak a családi, mikro- és makrokörnyezeti emocionális, feladatorientált és finansiális minták. A családi minta, melyet legtöbbször az apa testesít meg, meghatározó a személy attitűd kialakításában. A mikrokörnyezeti mintát a baráti, ismerősi, munkatársi kör, a makrokörnyezetit pedig a társadalom adja. A korrupció szempontjából fontos az egyén környezetében elfogadott finansiális minta (Bilkei, 2000). A társadalmi tényezők között a különböző források elosztása meghatározó lehet a korrupciós magatartás kialakulásában (Bereczkei és Tóth, 2008). A személy közvetlen szükségletéből, megélhetési problémáiból adódó elégedetlensége a korrumpív viselkedés mozgató rugója lehet. Nagyobb valószínűséggel gyakorol korrump magatartást az a személy, aki elégedetlen az anyagi, megélhetési, hatalmi és egyéb szükségleteinek a kielégítési lehetőségeivel, szemben azokkal a személyekkel, akik elégedettek (Bilkie, 2000). A korrupcióra hatással lehet az adott szervezet etikai légkörének észlelése és a munkában eltöltött idő hossza (Majstrovic, 2013). További társadalmi-szituációs faktor lehet a hierarchikus tagozódás (Bereczkei és Tóth, 2008). A rendvédelmi szerveknél egy szigorú alá-fölérendeltségi hierarchia van jelen és a beosztottak a parancsnokaiknak sok szempontból ki vannak szolgáltatva. A korrupciós viselkedés ezen a szigorú hierarchikus állapotban a függetlenség, az önállóság látszatát testesítheti meg, illetve szakmai tudásának egyfajta kompenzációjaként is funkcionálhat (Veréb, 2014).

Összességében elmondható, hogy a korrupciós magatartás mögött nem genetikus háttér áll, hanem a hajlamosító személyiségtényezők, valamint a személyt körülvevő mikro- és makrokörnyezeti értékrendi tényezők összefüggéseiből eredeztethető. A következőkben röviden áttekintjük a korrupciót a versengés és az együttműködés tükrében. Izgalmas jelenség, hogy a versengés és az együttműködés egyszerre jelenik meg a korrupció során.

A korrupció versengés és együttműködés szempontú megközelítése

A mai piacgazdaságnak és a többpártrendszerű demokráciának köszönhetően a versengés fennálló és domináns jelenség. Fontos tényező, hogy a versengésben részt vevő személyek győztes vagy vesztes

oldalon állnak. A győzelem elérése érdekében használt eszközök kultúrafüggőek lehetnek, hiszen a különböző társadalmak normatívája e tekintetben eltérő, továbbá az eszközök hatékonysága más lehet. Abban az esetben, ha egy társadalomban a korrupció elfogadott eszköz a különböző előnyökhöz, haszonhoz való hozzájutásban, akkor a korrupciós magatartás megoldásként jelenhet meg a versengési helyzetekben (Fülöp, 2009).

A korrupció egy kockázat-kereső magatartásformaként írható le, melyre jellemző, hogy a korrupcióval járó költségek és kockázatok nagyfokú nyereség érdekében vállalhatóak fel. A kockázat a korrumpálót és a korrumpáltat is érinti. Kockázatként megjelenik a lebukás veszélye, továbbá a társadalmi megszégyenülésen túl a normaszegésből fakadó pszichés egyéni költségek is leírhatóak. Ezek a pszichés költségek a rossz közérzetben, büntudatban és lelki stresszben egyaránt megnyilvánulhatnak (Bereczkei és Tóth, 2008). Azok a személyek, akik céljukat tisztességtelenül érik el, örömük sok esetben agresszív örömben, kárörömben fejeződik ki, továbbá előfordul, hogy az örömük büntudattal társul (Fülöp, 2008). Nyereségként olyan előnyök írhatóak le, melyek megérik az egyénnek ezt a magas fokú kockázatvállalását. Ilyen előny lehet például az anyagi haszon vagy egy társadalmi pozíció megszerzése. Mivel maga a korrupció cselekménye társadalmi normát szeg és büntethető cselekedet, a korrupció során kiemelt pszichológiai aspektusként jelenik meg a korrumpáló és korrumpált között a feltétlen bizalom. Ez a feltétlen bizalom úgy nyilvánul meg, hogy a korrumpáló nem kényszeríti viszonzásra a korrumpáltat, aki eldöntheti, hogy elfogadja-e a felajánlott szolgáltatást és kívánja-e viszonzni a korrumpálónak. Érdekes, hogy a korrupció, mint normaszegő viselkedés jól épít a viszonzásra, mely egy emberi természetű belső norma, melyet már több vizsgálat is kimutatott (Bereczkei és Tóth, 2008). A korrupció társas szempontból egy paradox helyzet, mivel megjelenik benne a teljes bizalmatlanság, de maga a korrupció létrejöttéhez szükséges a feltétlen bizalom is. A korrupció során a felek nagy kockázatot vállalnak egy instabil kapcsolatban, ezért is fontos, hogy a megbízhatóság és az együttműködés szándéka ki legyen nyilatkoztatva. Az együttműködés szolgálhat megerősítésként, illetve segíthet oldani az egyén számára haszonnal járó, de normasértő viselkedésből fakadó kognitív disszonanciát (Tóth, 2003). Az együttműködés során kialakul egy közös titok, mely titok tartása miatt a normaszegő izolálódik a normakövető társaitól (Fülöp, 2008).

A magyar versengéssel kapcsolatos kutatások eredményei leírták, hogy a kutatásban részt vett tanárok és egyetemisták szerint a tehetség és a tudás háttérbe szorul, az érdek helyett a tisztességtelen viselkedés, a csalás, a korrumpálás, az ismeretség vezet sikerhez Magyarországon. Az általános magyar megítélés szerint a versengésben résztvevő személyek immorálisak, így ez a fajta vélekedés társadalmi normává válva megjelenik az egyén saját viselkedésében is (Fülöp, 2009).

Zárszó

A korruptív magatartásmód kialakulásában, az egyén családi, mikro- és makrokönyezeti viselkedési és magatartási mintája fontos szerepet játszik. A korrupt viselkedés a személyiség fejlődése, szocializációja mentén az egyéni szükségletek talaján kialakuló tanult viselkedés (Bilkei, 2000). Az egyén szintjén vizsgálva a korrupció a versengés és az együttműködés elemeiből összetevődő bizonyos szempontból önzetlen magatartásmód, míg társadalmi szinten közösségellenes, antiszociális, önző viselkedés (Bereczkei és Tóth, 2008). Az egyén a korrupt viselkedése során a közösségi szabályokat megsértve saját érdekeit a közérdek fölé helyezi (Fülöp, 2009). Egy adott szervezetben jelenlévő korrupció az adott társadalmi közeg korruptív gyakorlata mentén alakul ki (Fogarasi, 2012). Bene László rendőr dandártábornok egy 2003-ban készült interjúbán az egyéni szocializációt emelte ki, mint meghatározó tényezőt a korrupciós magatartás során. Fontos, hogy a rendvédelmi szervezetbe munkába álló egyén, milyen korábbi gyökerekkel rendelkezik. Elmondása szerint az állományba kerülő fiatalok korukból adódóan tapasztalatlanok és értékrendjük sokszor labilis. A fiatalok rendvédelmi értékrendjének kialakításánál problémát jelenthet az olyan idősebb kollégák hiánya, akik át tudják adni a szervezeti értékrendet. A rendőrségi korrupció szervezeti presztízsveszteséget, negatív társadalmi megítélést von maga után (Nagy, 2012), továbbá megfigyelhető egy belső állományon belüli destruktív hatás is (Kardos, 2014).

A korrupció elleni fellépés során fontos szempont, hogy a különböző egyéni fellépések általában sikertelenek, nem elég hatékonyak, mivel a személyt érő költségek meghaladják az azzal járó hasznot. Az egyéni sikertelenség mögött állhat, hogy az egyén információi hiányosak a korrupciós folyamatok megértésével kapcsolatosan, továbbá számára a

leleplezéssel járó költségek magasabbak, mint a korrupció társadalmi költségei. A korrupció visszaszorítása érdekében tehát szükséges a társadalmi összefogás (Berezkei és Tóth, 2008).

IRODALOM

- Ashforth, B. E. & Anand, V. (2003). The normalization of corruption in organizations. In R. M. Kramer & B. m. Staw (Eds.), *Research in organizational behavior*, (25, pp. 1-52). Amserdam: Elsevier.
- Balogh, A. (2011). A korrupció mint társadalmi társasjáték. OTDK dolgozat: Eszterházy Károly Főiskola, Társadalomtudományi szekció.
- Barker, T. & Roebuck, J. (1973). *An empirical typology of police corruption*. Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.
- Berezkei, T. & Tóth, P. (2008). A korrupció kialakulása és fennmaradása: evolúciós-etológiai szempontok. Letöltve: 2015. június 2. http://mek.oszk.hu/07900/07999/pdf/berezkei-toth_p.pdf
- Bilkei, P. (2000). A korrupatív magatartásmód pszichológiai vizsgálatának módszere. BM Központi Kórház és Intézményei Foglalkozás Egészségi Alkalmasságot Vizsgáló Osztály, Pszichológiai Laboratórium.
- Burke, R. J. & Cooper, C. L. (2009). *Research Companion to Corruption in Organizations*. Cheltenham, UK: Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Fogarasi, M. (2012). A korrupció kriminálpszichológiája. Magyar program: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Letöltve: 2015. június 4. http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/e/be/b0000/Fogarasi%20Mih%C3%A1ly%20A%20korrupci%C3%B3%20krimin%C3%A1lpszichol%C3%B3gi%C3%A1ja_tananyag.pdf
- Fülöp, M. (2009). A korrupció és versengés. Letöltve: 2015. június 8. http://mek.oszk.hu/07900/07999/pdf/fulop_marta.pdf
- Fülöp, M. (2008). verseny a társadalomban- verseny az iskolában. In: A., Benedek & D., Hungler (Eds.), *VII. Nevelésügyi Kongresszus. Az oktatás közügy.* (pp. 51-74). Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság.

- Fülöp, M., Davies, I., Berkics, M., Hutchings, M. & Ross, A. (2002). Ki a jó állampolgár Magyarországon és Nagy-Bitanniában. In: Gocsál, Á. (Eds.) *Identitás és Pedagógia* (pp.11-23). Pécsi Tanoda Alapítvány.
- Gáspár, M. (2014). A rendészeti korrupció aktuális kérdései. Rendészeti kutatóműhely: Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi kar.
- Hedrich, V. & Zeleskov Doric, J. (2006). Psychological correlates of resilience to pressure of authority for unethical behavior. *Godisnjak za psihologiju*, 4, 4-5, 53-70.
- Hegarty, W. J. & Sims, H. P. (1978). Some determinants of unethical decision behavior: An experiment. *Journal of Applied Psychology*, 63, 451-457.
- Ivkovic, S. K., Cajner-Mraovic, I. & Ivanusec, D. (2004). The measurement of seriousness of police corruption. Letöltve: 2015. június 9. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/Mesko/207997.pdf>
- Kardos, S. I. (2014). A rendőri korrupció fogalmi meghatározásának és mérhetőségének problémái. *Műszaki Katonai Közlöny*, 24(1), 183-199.
- Kohlber, L. (1959). Stage and sequence: The cognitive-developmental approach of socialization. In D.A. Goslin (Eds.), *Handbook of socialization theory and research*. Chicago: Rend McNally.
- Lefcourt, H. m. (1982). *Locus of control: Current trends in theory and research*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Majstrovic, N. (2013). *A korrupció okai, terjedése és kezelése*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Miller, A. & Minton, H. (1969). Machiavellianism, internal external control, and the violation of experimental instructions. *The Psychological Record*, 19, 369-380.
- Nagy, Á. P. (2012). Quis custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzzi az őrzőket? Letöltve 2015. június 8. http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_053-057.pdf
- Tóth, P. (2003). A korrupció mint adaptív stratégia. Egy magatartásbiológiai megközelítés lehetősége. In Z. Berki (Eds.), *Korrupció Magyarországon II*. Budapest, Transparency Internation Magyar Tagozata Egyesület. 11-41.
- Veréb, J. (2014). Zsebre megy a játék? A rendészeti korrupció aktuális kérdései. Rendészettudományi kutatóműhely: Nemzeti Közszerológati Egyetem.

